

De sociale positie van kleuters in de kleuterklas: Verschillen in de sociale positie van enig
kinderen, oudste kinderen en niet-oudste kinderen in een gezin

Output 7 – Definitieve versie

Master's Thesis

Utrecht University

Master's Programme Clinical Child, Family and Education Studies (Orthopedagogiek)

Naam: L. K. M. van der Meer
Studentnummer: 3846016
Thesisbegeleiders: H. Teunissen / H. Endedijk
Tweede Beoordelaar: A. I. Becht
Datum: 26 mei 2017
Aantal woorden: 3787

Samenvatting

Enig kinderen blijken zich op verschillende gebieden anders te ontwikkelen dan kinderen met broertjes of zusjes (brusjes). Ook de sociale ontwikkeling, in het bijzonder bij jonge kinderen, verloopt verschillend bij enig kinderen en kinderen met brusjes. In het huidige onderzoek is bekeken in hoeverre enig kinderen, oudste kinderen niet-oudste kinderen in een brusjesgezin verschillen wat betreft hun sociale status in de klas. Eerder onderzoek heeft zich enkel gericht op oudere kinderen, terwijl in het huidige onderzoek gekeken is naar kleuters. Op 8 Nederlandse basisscholen is in 16 klassen onderzoek gedaan naar de sociale status van 284 kinderen in de kleuterleeftijd ($M = 6.07$ jaar $SD = 0.61$ jaar) met behulp van een digitale sociometrietaak, waarbij tevens aan de kleuters is gevraagd om hun gezinssamenstelling te beschrijven. Aan de hand van een t -test is gekeken naar het verschil in sociale status tussen enig kinderen en kinderen met brusjes. Daarnaast is een ANOVA uitgevoerd om de sociale status van enig kinderen, oudste kinderen en niet-oudste kinderen in een brusjesgezin met elkaar te vergelijken. Enig kinderen leken ten opzichte van kinderen met brusjes een marginale voorsprong te hebben wat betreft hun sociale status in de klas. Bij de vergelijking tussen de drie verschillende groepen kinderen werd echter geen significant verschil meer gevonden. Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om een grotere steekproef te nemen en op een alternatieve wijze onderzoek te doen naar de gezinssamenstelling van het kind, om zo het verband tussen de sociale positie en de gezinssamenstelling nog inzichtelijker te maken.

Summary

Previous research has shown that only children develop differently on several developmental domains compared to children with siblings. This also seems to be true for the social development of children, and in particular for the social development of young children. The present research focusses on the extent to which only children, oldest siblings and younger siblings differ when comparing their social statuses in the classroom. Previous studies mostly looked at older children, whereas the recent study only takes the social status of toddlers in consideration. The research took place at 16 classrooms in 8 different Dutch primary schools. To compute social status scores, 284 toddlers ($M = 6.07$ years, $SD = 0.61$ years) completed a digital sociometric task and the toddlers were asked to describe their family composition. A t -test was used to compare the mean social status score of only children and children with siblings. Additionally, an ANOVA was used to compare the social status scores of only children, oldest children with siblings and younger children with siblings. Children with siblings seem to have a slight advantage to only children, when

comparing their social status in the classroom. However, when comparing the social status from only children, oldest children with siblings and younger children with siblings, no significant differences were found. For follow-up research, it is recommended to use a bigger sample, and to find an alternative way to examine the family composition of the children. This will provide a better understanding of the relationship between the social position of toddlers in the classroom and the composition of the toddler's family.

Introductie

In 2016 telde Nederland ruim 2,5 miljoen gezinnen met kinderen (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2016). In 43 procent van deze gezinnen is er sprake van één kind (enig kind) per gezin. Dit betekent dat in meer dan de helft van de gezinnen broertjes en/of zusjes (brusjes) wonen. Verder blijkt dat het aantal kinderen per gezin sinds 1950 sterk is gedaald: van 3,1 naar 1,7 kind (CBS, 2016). Tot slot is er gemiddeld genomen een leeftijdsverschil van drie jaar tussen het eerste en het tweede kind (Stoeldraijer, 2008). De gezinssamenstelling is in de afgelopen 50 jaar dus flink veranderd. Toch groeien kinderen in meer dan de helft van de gezinnen op samen met één of meerdere brusje(s) (CBS, 2016).

Er blijken verschillen te zijn tussen de ontwikkelingsuitkomsten van enig kinderen en kinderen die opgroeien met brusjes. Op cognitief gebied blijken enig kinderen in het voordeel: Ze zijn intelligenter dan kinderen met brusjes, en hebben bovendien meer motivatie om op school te presteren (Blake, 1981; Falbo & Polit, 1986; Jiao, Ji & Jing, 1996). Jiao en collega's (1996) vinden verder dat de leeftijd van de kinderen een rol speelt wanneer er gekeken wordt naar verschillen tussen enig kinderen en kinderen met brusjes. Het onderzoek vergeleek achtjarigen met twaalfjarigen en keek naar de cognitieve vaardigheden van enig kinderen en kinderen met brusjes. Met name de jonge, achtjarige enig kinderen hadden op cognitief gebied een voorsprong op kinderen met brusjes. Bij de kinderen van twaalf zijn de verschillen op cognitief gebied tussen enig kinderen en kinderen met brusjes minder groot.

Op sociaal gebied lijken kinderen met brusjes zich juist beter te ontwikkelen dan enig kinderen. Dit is in tegenstelling tot de cognitieve ontwikkeling, waar enig kinderen in het voordeel lijken te zijn. Zo worden enig kinderen vaker aangewezen als pester of slachtoffer van pesten, dan kinderen met brusjes (Kitzmann, Cohen & Lockwood, 2002; Mancillas, 2006). Daarnaast blijken peuters en kleuters met brusjes beter in staat te zijn om perspectief te nemen dan enig kinderen (Perner, Pufmann & Leekman, 1994). Ook Downey en Condron (2004) vinden verschillen in de sociale ontwikkeling van kinderen met en zonder brusjes. Zo blijkt dat kinderen met brusjes meer sociale vaardigheden, meer zelfcontrole en minder externaliserende problematiek laten zien dan enig kinderen.

Dat kinderen met brusjes een voordeel hebben ten opzichte van enig kinderen op het gebied van de sociale ontwikkeling, lijkt verklaard te kunnen worden door een onderliggend idee: door de aanwezigheid van broertjes of zusjes worden kinderen min of meer gedwongen om sociale vaardigheden te ontwikkelen (MacKinnon, Starnes, Volling & Johnson, 1997).

Deze vaardigheden kunnen vervolgens worden gegeneraliseerd naar het contact met leeftijdgenootjes (McCoy, Brody & Stoneman, 1994). Bovendien lijken de interacties met brusjes een goede oefening te zijn in het sociaal contact met anderen (Brody, 1998).

Omdat kinderen met brusjes op sociaal gebied beter lijken te ontwikkelen dan enig kinderen, zou het mogelijk kunnen zijn dat kinderen met brusjes een betere sociale positie hebben in de klas. Hoewel er in brede zin al bekend is hoe het hebben van brusjes samenhangt met de sociale competentie van het kind, is er nog weinig onderzoek gedaan naar de samenhang tussen het hebben van brusjes en de sociale positie in de klas. Onderzoek van Kitzmann en collega's (2002) laat zien dat kinderen met brusjes vaker aardig worden gevonden en bovendien meer geaccepteerd worden dan enig kinderen. Echter, in dit onderzoek zijn de kinderen in de steekproef zes tot 12 jaar oud. Er is nog weinig bekend over de relatie tussen sociale positie en het hebben van brusjes bij kleuters. Om die reden wordt in het huidige onderzoek deze relatie verder onderzocht.

De kleutertijd is een interessante periode voor onderzoek naar de sociale positie van het kind. Voor enig kinderen is de kleuterklas vaak de eerste omgeving waar kinderen veel sociaal contact hebben met leeftijdgenootjes. En terwijl kinderen met brusjes wel al sociaal contact met andere kinderen hebben, hebben ze in de kleuterklas de vrijheid om te kiezen met wie ze willen spelen (Schaefer et al., 2010). De sociale positie van kleuters, in dit geval, de mate waarin kleuters aardig gevonden worden door anderen, hangt samen met het sociale gedrag van de kleuter (Walden, Lemerise & Smith, 1999). Daarnaast blijkt dat kleuters die in hun spel meer met andere kinderen interacteren, ook vaker leuk gevonden worden (Rubin, Daniels – Beirness, & Hayvren, 1982).

Wanneer kinderen met brusjes zich op sociaal gebied beter ontwikkelen dan enig kinderen omdat zij meer mogelijkheden hebben om te oefenen (Brody, 1998), zijn er mogelijk ook verschillen aan te wijzen zijn in de ontwikkelingsuitkomsten van het oudste kind en van de jongere kinderen in het gezin. Een jonger kind heeft immers direct vanaf zijn geboorte een brusje thuis, maar het oudste kind is enig kind tot hij of zij een brusje krijgt. Ickes en Turner (1983) beschrijven dat de eerstgeborenen meer op volwassenen gericht zijn, en dat latergeborenen zich sneller richten op leeftijdgenootjes. Hier ligt aan ten grondslag dat eerstgeborenen een voorbeeld nemen aan het gedrag van hun volwassen ouders, terwijl jongere brusjes ook hun oudere broer of zus als model voor gedrag kunnen nemen. De bewijzen voor een zogenaamd 'geboorte-volgorde effect' zijn echter niet consistent. Zo laat het onderzoek naar het verband tussen de geboorte-volgorde en de sociale competentie bij kleuters geen verschil zien (Borne & Mears, 2009). Echter, onderzoek van Miller en

Maruyama (1976) laat zien dat kinderen die later geboren worden, meer populariteit genieten in de klas dan eerstgeborenen. De kinderen in dit onderzoek hadden de leeftijd van 4 tot en met 12 jaar. In het huidige onderzoek zal het verband tussen de gezinssamenstelling van het kind en de sociale positie die hij of zij in de klas heeft verder worden onderzocht.

Deze studie probeert antwoord te geven op de vraag of het hebben van brusjes invloed heeft op de sociale positie van kleuters op school. De hypothese is dat kinderen met brusjes vaker aardig gevonden worden, en dus een hogere sociale positie genieten dan enig kinderen. Naast het verschil tussen enig kinderen en kinderen met brusjes, wordt er ook gekeken naar verschillen in de groep kinderen met brusjes. Alle kinderen worden onderverdeeld in groepen aan de hand van hun plaats in het gezin. De eerste groep kinderen heeft geen brusjes; de tweede groep kinderen heeft een of meerdere brusjes, maar is wel de oudste; de derde groep kinderen heeft brusjes, maar is niet de oudste in het gezin. Wat betreft de verschillen tussen de tweede en de derde groep wordt verwacht dat de derde groep kinderen het meest aardig gevonden zullen worden. Dit wordt gebaseerd op eerder onderzoek van Miller en Maruyama (1976), waarbij de jongsten in het gezin meer populariteit genieten dan de oudste kinderen in een gezin met brusjes.

Methode

Steekproef

De steekproef bestond uit 284 leerlingen uit het eerste of tweede jaar van het primair onderwijs van 8 scholen in Nederland. Er zijn 16 klassen bezocht, met gemiddeld 21.53 leerlingen per klas. Van de onderzochte participanten was was 46.8% procent meisje, en 53.2% procent jongen. De gemiddelde leeftijd was 60.79 maanden (5.07 jaar) met een standaarddeviatie van 7.32 maanden (0.61 jaar). De kinderen waren van Westerse (75.7%) en niet-Westerse (24.3%) komaf.

Er zijn ook een aantal kinderen uitgesloten van het onderzoek. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen kinderen die niet zijn onderzocht, en kinderen die wel zijn onderzocht maar waarbij de verzamelde gegevens zijn uitgesloten. Leerlingen die korter dan vier weken op school zaten zijn niet onderzocht. Deze kinderen kenden hun leeftijdsgenootjes nog niet goed genoeg, waardoor zij ook nog onvoldoende konden aangeven welke kinderen in de klas zij aardig vonden. Verder was van zeven kinderen bekend dat de ouders geen toestemming gaven voor deelname aan het onderzoek. Daarnaast zijn de gegevens van een aantal onderzochte kleuters uitgesloten van het onderzoek. Zo is de data van negen kinderen uitgesloten, omdat de leeftijd van hun brusje niet bekend was, of omdat zij meer dan tien jaar verschilden met hun brusje. Er is gekozen om de data van deze kinderen uit te sluiten omdat

bij een leeftijdsverschil van groter dan 10 jaar, niet meer met zekerheid gesteld kan worden dat de brusjes bij elkaar in huis hebben samengewoond. Ook wanneer het kind benoemde een half- of stiefbrusje te hebben, is gekozen om de data hiervan uit te sluiten. Tot slot bleek bij vier kinderen sprake te zijn van een tweelingbrusje, of een brusje dat even oud was als de participant. Ook hierbij zijn de gegevens uitgesloten van het onderzoek.

Procedure

Het verzamelen van de data heeft plaatsgevonden op verschillende basisscholen in Nederland. De scholen zijn telefonisch en via social media benaderd door masterstudenten van de opleiding Orthopedagogiek aan de Universiteit Utrecht. De meeste klassen zijn gevonden doordat studenten leerkrachten of andere medewerkers kenden van de betreffende school. Twee klassen zijn gevonden via een oproep op Facebook. Er is sprake van een gemakssteekproef. Voorafgaand aan het onderzoek zijn er toestemmingsbrieven verstrekt aan de leerkrachten van de deelnemende klassen. De toestemmingsbrieven zijn door het schoolpersoneel aan de ouders van de deelnemende klassen meegegeven. Er was sprake van passieve toestemming, wat betekent dat ouders zelf bezwaar moesten maken als zij niet wilden dat hun kind zou participeren. Op de dag van het onderzoek werd geïnventariseerd welke kinderen niet mochten deelnemen.

Het onderzoek werd uitgevoerd door twee studenten per klas. Allereerst werden er foto's gemaakt van de kinderen in de klas. Hierbij werd aan de kinderen in de klas uitgelegd dat de foto's voor een spelletje op de tablet waren, en dat ze een voor een uit de klas zouden worden gehaald om het spelletje te komen spelen. De foto nummers (eerste foto, tweede foto, en zo verder) werden gekoppeld aan de namen op de presentielijst van de klas. Daarna werden de foto's op de tablet in het sociometrieprogramma geladen. Vervolgens werden taken verdeeld tussen de twee studenten. Hierbij was één student verantwoordelijk voor het ophalen van het kind uit de klas, en de andere student zat in een rustige, aparte ruimte klaar met de tablet. Op de tablet stond onder andere de ratingtaak waarmee het sociometrische onderzoek van Endedijk en Cillessen (2015) uitgevoerd kon worden. Naast de ratingtaak werd een andere digitale sociometrie-taak afgenomen bij het kind. De helft van alle participanten hebben éérs de ratingtaak gehad, en daarna de andere fototaak. Bij de andere helft is eerst de alternatieve taak gedaan, en daarna de ratingtaak. Deze andere taak wordt in het huidige onderzoek buiten beschouwing gelaten. Het doen van beiden taken duurde ongeveer tien minuten per kind.

De student die de kinderen ophaalde, vulde tevens aanvullende gegevens in met het kind: of het broertjes of zusjes had, en wat de leeftijd was van zijn of haar brusjes. Voor een

aanvullend onderzoek werden tevens gegevens over de etniciteit van het kind ingevuld door beiden studenten. De student die het kind ophaalde, verbleef niet in dezelfde ruimte als het kind en de onderzoeker, maar wachtte op de gang. In de onderzoekruimte begroette de onderzoeker het kind en vroeg hem of haar plaats te nemen, terwijl de tablet al klaarlag. De taak begon met een foto van het kind. Op deze manier wist de onderzoeker dat het juiste kind op dat moment de taak ging maken. Bij deze taak werden een voor een de foto's van alle klasgenoten getoond, waarbij het doel was dat het kind een beoordeling (rating) gaf aan alle kinderen uit de klas aan de hand van drie afgebeelde smileys. Er was een blij kijkende smiley, een neutraal kijkende smiley en een boos kijkende smiley. Dit stond gelijk aan een 3-puntsschaal met een bijbehorende vraag: "Vind je het leuk om met X (naam van het kind) te spelen, niet leuk om met X te spelen, of vind je het soms wel en soms niet leuk om met X te spelen?". De onderzoeker wees tijdens het vragen naar de corresponderende smileys. Het kind gaf antwoord door op de smiley te tikken. Bij iedere nieuwe klasgenoot noemde het kind de naam van de klasgenoot op. Daarna volgde iedere keer de vragen van de onderzoeker. Als het kind niet wist welke klasgenoot er op de foto stond, kon de onderzoeker aan de hand van een klein nummer onder de foto alsnog de naam noemen van het kind. Als het kind de klasgenoot niet leek te herkennen, werd dit later als missende waarde opgenomen. Om er zeker van te zijn dat de taak door het kind goed werd begrepen, begon deze taak met twee oefentaken. Hierbij werd niet een foto, maar een afbeelding van speelgoed afgebeeld. Er werd dan gevraagd: "Wat is dit" en "Vind je het leuk om met een bal te spelen, vind je het niet leuk om met een bal te spelen, of vind je het soms wel en soms niet leuk om met een bal te spelen?". De ratingtaak duurde gemiddeld vijf minuten.

Meetinstrumenten

Sociale positie. De sociale positie is gemeten aan de hand van de ratingtaak van Endedijk en Cillessen (2015). Met dit sociometrisch onderzoeksinstrument is aan de hand van ratings een sociometrische score vastgesteld per kind. De ratings stonden voor de beoordelingen van de kinderen, waarbij de kinderen hun klasgenoten een voor een konden beoordelen als "leuk om mee te spelen", "niet leuk om mee te spelen" of "soms wel leuk, en soms niet leuk om mee te spelen". De ratingtaak wordt beschouwd als betrouwbaar en valide voor het meten van sociometrische scores bij jonge kinderen (Endedijk & Cillessen, 2015). De scores zijn tot stand gekomen door per kind te tellen hoe vaak het leuk gevonden werd, niet leuk gevonden werd, en hoe vaak het een neutrale beoordeling kreeg. Deze scores zijn gestandaardiseerd. Vervolgens is volgens de methode van Coie, Dodge en Coppotelli (1982) de sociale preferentiescore vastgesteld. Deze score is in het huidige onderzoek gebruikt als

maat voor sociale positie, en geeft aan in welke mate het kind aardig gevonden wordt door andere kinderen (Newcomb, Bukowski, & Pattee, 1993). Deze score is de gestandaardiseerde som van het aantal keer dat het kind leuk gevonden werd, min het aantal keer dat het kind niet leuk gevonden werd door zijn of haar klasgenoten.

Enig kind, oudste brusje, niet-oudste brusje. Er bestaat tot op heden geen overeenstemming over de juiste manier om de geboortevolgorde van brusjes te operationaliseren (Hartshorne, Salem-Hartshorne, & Hartshorne, 2009). In dit onderzoek wordt er gekozen voor een categorische benadering. Dit betekent dat kinderen zonder brusjes, kinderen die het oudste zijn in een brusjesgezin en kinderen die niet het oudste zijn in een brusjesgezin worden ingedeeld in aparte groepen.

Resultaten

Voor de eerste onderzoeksvraag is gekeken naar het verschil in sociale positie tussen enig kinderen en kinderen met brusjes. Allereerst is bekeken of aan de assumpties van de *t*-test is voldaan. De assumptie van normaliteit is bekeken aan de hand van een visuele inspectie van de relevante histogrammen. Daarnaast is Levene's test voor gelijkheid van variantie uitgevoerd om de assumptie van homogene variantie te testen. Uit het testen van de assumpties bleek dat de scores van de enig kinderen en de scores van de kinderen met brusjes normaal verdeeld waren, en dat er sprake was van homogeniteit in variantie.

Een onafhankelijke *t* test is gebruikt om de scores op sociale preferentie te vergelijken tussen enig kinderen ($M = -0.26$, $SD = 1.01$) en kinderen met brusjes ($M = 0.06$, $SD = 0.96$). De *t* test was marginaal significant, $t(282) = -1.88$, $p = .061$, tweezijdig, 95% CI [-0.65,0.02], dus er is sprake van een trend, waarbij kinderen met brusjes marginaal hoger scores op sociale status dan enig kinderen.

Tabel 1

Gemiddelden en Standaard Deviaties voor de Score op Sociale Preferentie van Enig Kinderen, Oudste Brusjes en Niet-Oudste Brusjes

Onderzoeksgroep	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max
Enig kinderen	38	-0.26	1.01	-2.39	1.65
Oudste brusje	115	0.12	0.91	-2.39	1.84
Niet-oudste brusje	131	0.00	1.00	-2.86	2.13

Noot. De sociale preferentiescore is de gestandaardiseerde som van het aantal keer dat het kind leuk gevonden wordt, min het aantal keer dat het kind niet leuk gevonden wordt door zijn of haar klasgenoten.

Om na te gaan of er een verschil is in sociale preferentie tussen enig kinderen, kinderen die de oudste zijn in een gezin met brusjes en kinderen die niet de oudste zijn in een gezin met brusjes, is er een een-weg variantieanalyse (ANOVA) tussen groepen uitgevoerd. Er wordt aan de ANOVA assumpties van normaliteit en homogeniteit van variantie voldaan. Zo blijken de verschillende groepen bij benadering normaal verdeeld, wanneer de relevante histogrammen visueel geanalyseerd worden. Verder blijkt dat Levene's test van homogeniteit van variantie niet significant is, $F(2,281) = .875, p = .418$, wat betekent dat ook aan de assumptie van homogeniteit van variantie wordt voldaan.

De beschrijvende statistieken van de drie onderzoeksgroepen worden weergegeven in Tabel 1. De ANOVA was niet significant, wat betekent dat er geen verschillen waren in scores op sociale preferentie tussen de groepen enig kinderen, oudste kinderen in een brusjes gezin en niet-oudsten kinderen in een brusjesgezin, $F(2, 281) = 2.17, p = .116, \eta^2 = .02$. Deze effectgrootte kan worden gekarakteriseerd als zeer klein.

Discussie

In het huidige onderzoek is gekeken naar de relatie tussen de gezinssamenstelling van een kleuter en de sociale status die hij of zij geniet in de klas. Het doel was hierbij om na te gaan of enig kinderen, kinderen die de oudste broer of zus zijn in een gezin en kinderen die niet het oudste brusje zijn verschillen op het gebied van de sociale status die zij hebben. Deze studie richt zich op kinderen in de kleuterleeftijd, omdat eerder onderzoek zich met name heeft gericht op de sociale status van oudere kinderen en de relatie met de plaats van het kind in het gezin.

Het eerste deel van het onderzoek heeft zich gericht op twee verschillende groepen: enig kinderen en kinderen met brusjes. Het verschil in de sociale status van enig kinderen en kinderen met brusjes was marginaal significant. Dat wil zeggen dat het mogelijk is dat kinderen met brusjes een betere sociale status hebben dan enig kinderen. Deze conclusie moet echter met voorzichtigheid worden getrokken, omdat er enkel sprake was van een significant resultaat bij een betrouwbaarheidspercentage van 90%. Dit resultaat is in lijn met de theoretische onderbouwing van Brody (1998). Doordat kinderen met brusjes al meer geoefend hebben met sociaal contact, kunnen zij in de kleuterklas mogelijk in het voordeel zijn. De gedachte is hierbij dat zij door het bezitten van betere sociale vaardigheden, een hogere sociale status genieten dan enig kinderen. Het onderzoek van Kitzmann en collega's (2002)

heeft ook een verschil aangewezen tussen enig kinderen en kinderen met brusjes op het gebied van sociale status in de klas. Dit resultaat komt overeen met het huidige onderzoek, echter in het huidige onderzoek is het verschil minder overtuigend. Het is onduidelijk waarom de resultaten van deze studie en het onderzoek van Kitzmann en collega's (2002) verschillen. Een mogelijke verklaring ligt in de verschillen die aan te wijzen zijn in de demografische kenmerken van de participanten van de twee studies. In de studie van Kitzmann en collega's (2002) bestond de doelgroep uit 6 tot 12-jarigen kinderen, in tegenstelling tot 4 tot 6-jarigen kinderen in deze studie. Daarnaast kent het huidige onderzoek een grotere steekproef dan de studie van Kitzmann en collega's (2002). Bovendien heeft de meerderheid van de participanten in dat onderzoek een Niet-Westerse achtergrond, terwijl in de huidige studie het overgrote deel van de participanten een Westerse achtergrond heeft.

Het tweede deel van dit onderzoek heeft zich gericht op een specifiekere onderverdeling van de groep kinderen met brusjes. Bij dit deel van het onderzoek is bekeken in hoeverre enig kinderen, kinderen die de oudste zijn in een gezin met brusjes, en kinderen die niet de oudste zijn in een gezin met brusjes verschilden wat betreft hun sociale status in de klas. Met behulp van een ANOVA is gevonden dat de drie verschillende groepen kinderen niet significant van elkaar verschilden op het gebied van sociale status in de klas.

Eerder onderzoek bij kinderen van 4 tot 12 jaar heeft laten zien dat er wel degelijk verschillen zijn in de sociale status van oudste brusjes ten opzichte van niet oudste brusjes (Miller & Maruyama, 1976). Echter, in een verwant onderzoek van Borne en Mears (2009) werden geen verschillen gevonden. In het laatstgenoemde onderzoek werd echter gekeken naar verschillen in sociale competentie bij kleuters, een construct dat samenhangt met de sociale positie van kleuters (Walden, Lemerise & Smith, 1999), maar niet exact hetzelfde is.

Het huidige onderzoek kent sterkte punten en tekortkomingen. De kracht van het huidige onderzoek is dat in meer detail gekeken is naar het verband tussen de gezinssamenstelling van de kleuter enerzijds, en de sociale positie van het kind in de klas anderzijds. Niet alleen de aan- of afwezigheid van brusjes, maar ook de leeftijd en de positie van de kinderen in het gezin zijn meegenomen in dit onderzoek. Hier is in eerder onderzoek nog weinig aandacht aan besteed, of er is onderzoek gedaan bij een oudere doelgroep. Een andere belangrijke kwaliteit van dit onderzoek is de gebruikte methode voor het meten van de sociale status van de participanten. De ratingtaak van Endeldijk en Cillessen (2015) wordt beoordeeld als betrouwbaar en valide. Ook voor vervolgonderzoek is deze digitale taak zeer geschikt, omdat het gebruik van de tablet maakt dat het sociometrisch onderzoek relatief vlot gedaan kan worden.

Een belangrijk verbeterpunt in het huidige onderzoek is de steekproefgrootte. In het huidige onderzoek doen slechts 38 enig kinderen mee. Een grotere steekproef kan er voor zorgen dat er nog duidelijker kan worden vastgesteld of er al dan niet een verschil is tussen enig kinderen, oudste brusjes en niet-oudste brusjes op het gebied van de sociale status. Daarnaast is de kleuter gevraagd zelf te rapporteren of hij broers, broertjes, zussen of zusjes had. In de meeste gevallen leek de kleuter dit goed te kunnen aangeven, maar in sommige gevallen wist de kleuter het niet zeker. Dit zou in vervolgonderzoek ondervangen kunnen worden door een aanvullende vragenlijst voor ouders mee te geven.

Samengevat kan er voorzichtig gesteld worden dat er sprake is van een trend, waarbij kinderen met brusjes een betere sociale positie lijken te hebben dan enig kinderen. In het huidige onderzoek wordt echter geen verschil meer gevonden wanneer er in detail gekeken wordt naar de enig kinderen, de oudsten en de niet-oudsten in een brusjesgezin. Meer onderzoek naar de sociale positie van kleuters kan een positieve invloed hebben op het (kleuter)onderwijs. Inzicht in factoren die de sociale positie van kinderen kunnen beïnvloeden, kunnen namelijk helpen om een optimaal pedagogisch klimaat te creëren in de klas. Als het voor leerkrachten duidelijk wordt waarom sommige kinderen wel gemakkelijk aardig gevonden worden, en andere kinderen minder goed aansluiting vinden bij klasgenootjes, dan kunnen leerkrachten gerichtere interventies plegen om de sociale status van afgewezen kinderen te laten stijgen.

Referenties

- Blake, J. (1981). The only child in America: Prejudice versus performance. *Population and Development in Review*, 1, 43-54.
- Borne, C., & Mears, K. (2009). The relationship between children's birth orders and their social competence. *The Corinthian*, 10, 377-387. Verkregen van: <http://kb.gcsu.edu/thecorinthian/vol10/iss1/21>
- Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual Review of Psychology*, 49, 1-24. doi:10.1146/annurev.psych.49.1.1
- Brody, G. H., Stoneman, Z., & McCoy, J. K. (1994). Forecasting sibling relationships in early adolescence from child temperaments and family processes in middle childhood. *Child Development*, 65, 771-784. doi:10.1111/j.1467-8624.1994.tb00782.x
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 16 september). *Geboorte; kerncijfers*. [Dataset]. Geraadpleegd van: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37422ned&D1=6,40-46&D2=0,10,20,30,40,50,60-65&VW=T>

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 26 september). *Huishoudens; kindertal, leeftijdsklasse kind, regio, 1 januari* [Dataset]. Geraadpleegd van: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71487NED>
- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: A cross-age perspective. *Developmental Psychology, 18*, 557-570. doi:10.1037/0012-1649.18.4.557
- Downey, D. B., & Condron, D. J. (2004). Playing well with others in kindergarten: The benefit of siblings at home. *Journal of Marriage and Family, 66*, 333-350. doi:10.1111/j.1741-3737.2004.00024.x
- Endedijk, H. M., & Cillessen, A. H. (2015). Computerized sociometric assessment for preschool children. *International Journal of Behavioral Development, 39*, 383-388. doi:10.1177/0165025414561706
- Falbo, T., & Polit, D. (1986). Quantitative review of the only-child literature: Research evidence and theory development. *Psychological Bulletin, 100*, 176-189.
- Hartshorne, J. K., Salem-Hartshorne, N., & Hartshorne, T. S. (2009). Birth order effects in the formation of long-term relationships. *Journal of Individual Psychology, 65*, 156-176. Verkregen van: <https://pdfs.semanticscholar.org/556d/462d6f9fdf8f1492ae6ea4dc13e6a7040e7e.pdf>
- Ickes, W., & Turner, M. (1983). On the social advantages of having an older, opposite-sex sibling: Birth order influences in mixed-sex dyads. *Journal of Personality and Social Psychology, 45*, 210-222. doi:10.1037/0022-3514.45.1.210
- Jiao, S., Ji, G., & Jing, Q. (1996). Cognitive development of Chinese urban only children and children with siblings. *Child Development, 67*, 387-395.
- Kitzmann, K. M., Cohen, R., & Lockwood, R. L. (2002). Are only children missing out? Comparison of the peer-related social competence of only children and siblings. *Journal of Social and Personal Relationships, 19*, 299-316.
- MacKinnon-Lewis, C., Starnes, R., Volling, B., & Johnson, S. (1997). Perceptions of parenting as predictors of boys' sibling and peer relations. *Developmental Psychology, 33*, 1024-1031. doi:10.1037/0012-1649.33.6.1024
- Mancillas, A. (2006). Challenging the stereotypes about only children: A review of the literature and implications for practice. *Journal of Counseling & Development, 84*, 269-275.
- Miller, N., & Maruyama, G. (1976). Ordinal position and peer popularity. *Journal of Personality and Social Psychology, 33*, 123-131. doi:10.1037/0022-3514.33.2.123

- Newcomb, A. F., Bukowski, W. M., & Pattee, L. (1993). Children's peer relations: A meta-analytic review of popular, rejected, neglected, controversial, and average sociometric status. *Psychological Bulletin, 113*, 99-128. doi:10.1037/0033-2909.113.1.99
- Perner, J., Ruffman, T., & Leekam, S. R. (1994). Theory of mind is contagious: You catch it from your sibs. *Child development, 65*, 1228-1238. doi:10.1111/j.1467-8624.1994.tb00814.x
- Rubin, K. H., Daniels-Beirness, T., & Hayvren, M. (1982). Social and social-cognitive correlates of sociometric status in preschool and kindergarten children. *Canadian Journal of Behavioural Science, 14*, 338-349. doi:10.1037/h0081268
- Schaefer, D. R., Light, J. M., Fabes, R. A., Hanish, L. D., & Martin, C. L. (2010). Fundamental principles of network formation among preschool children. *Social Networks, 32*, 61-71. doi:10.1016/j.socnet.2009.04.003
- Stoeldraijer, L. (2008). Jonge moeders stellen tweede kind langer uit. Verkregen van: <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2011/48/2011-k4-p27-b15-art.pdf>
- Walden, T., Lemerise, E., & Smith, M. C. (1999). Friendship and popularity in preschool classrooms. *Early Education and Development, 10*, 351-371. doi:10.1207/s15566935eed1003_7